

DE VREDESPARADOX

TOM MIDDENDORP
IN SAMENWERKING MET
ANTONIE VAN CAMPEN

DE VREDES PARADOX

**VOORBEREID OP OORLOG
OM DE VREDE TE BEWAREN**

Ambo|Anthos
Amsterdam

INHOUD

Voorwoord 7

Proloog: De noodzaak van weerbaarheid 13

- 1 De wereld om ons heen en waarom we ons moeten voorbereiden 19
- 2 Een weerbare samenleving 35
- 3 Nederland in een veranderende wereld 41
- 4 Oefening en voorbereiding – De sleutel tot veiligheid 55
- 5 Een sterke krijgsmacht – De ruggengraat van onze veiligheid 63
- 6 Wat kun jij doen? Weerbaarheid in het dagelijks leven 71
- 7 Scenarioplanning – Voorbereiden op een onzekere toekomst 81

- 8 De basisregels van overleven – Drie minuten, drie uur, drie dagen, drie weken 89
- 9 De samenleving in actie – De dag dat het licht uitging 99
- 10 Educatie en voorlichting – Samen sterker door kennis 105
- 11 Focus op geestelijke gezondheid – De onzichtbare steunpilaar van weerbaarheid 111

Aanbevelingen voor een weerbare samenleving 119

VOORWOORD

Als voormalig Commandant der Strijdkrachten van Nederland heb ik altijd sterk geloofd in het belang van een goede voorbereiding. Tijdens mijn diensttijd, in conflictgebieden ver weg tot in de vergaderzalen van Den Haag, heb ik geleerd dat de prijs van passiviteit of de andere kant op kijken – van niet voorbereid zijn dus – vele malen hoger kan zijn en mensenlevens kan kosten. Deze overtuiging is in mijn huidige rol, na mijn militaire carrière, alleen maar sterker geworden.

Na mijn tijd in de krijgsmacht ben ik me gaan richten op een van de grootste en meest complexe uitdagingen van onze tijd: klimaatverandering. Dit is niet alleen een kwestie van smeltende ijskappen en extremere weersomstandigheden, maar vooral

een crisis die de veiligheid en stabiliteit van hele regio's bedreigt. Als voorzitter van de International Military Council on Climate and Security (IMCCS) zie ik dagelijks dat klimaatverandering niet alleen een milieuprobleem is, maar ook een veiligheidskwestie van ongekeerde omvang. De gevolgen van afwachten en nietsdoen kunnen verwoestend zijn.

Weerbaarheid gaat echter verder dan het aanpakken van de gevolgen van klimaatverandering. Voor mijn werk neem ik regelmatig deel aan belangrijke conferenties en paneldiscussies, zoals de Munich Security Conference (MSC). Deze jaarlijkse bijeenkomst in München is wereldwijd een van de meest toonaangevende platforms voor internationale veiligheid en diplomatie. Hier komen wereldleiders, ministers, diplomaten en experts samen om de grootste veiligheidsuitdagingen van onze tijd te bespreken.

De onderwerpen variëren van geopolitieke spanningen en militaire dreigingen tot kwesties zoals klimaatverandering, cyberveiligheid en terrorisme. De conferentie biedt niet alleen een podium aan debat, maar ook een kans om nieuwe samenwerkingsverbanden te smeden en gezamenlijke oplossingen te vinden voor de complexe risico's waarmee we wereldwijd worden geconfronteerd.

Het is een belangrijk moment om onze weerbaarheid op zowel nationaal als internationaal niveau te versterken.

Steeds vaker valt me op hoe moeilijk het voor onze leiders is, zowel die in de publieke als in de private sector, om de veranderingen om ons heen goed te beoordelen en er effectief op in te spelen. Ze realiseren zich dat de wereld om ons heen snel en ingrijpend verandert, want ze worden voortdurend geconfronteerd met de samenhangende gevolgen van grote trends waar ze weinig grip op hebben, zoals de uiteenvallende wereldorde, de verlamming van multilaterale instituties, klimaatverandering en grondstoffenschaarste.

Tijdens de Munich Security Conference vroegen diverse CEO's dan ook aan militaire vertegenwoordigers om inlichtingen te delen, zodat zij beter kunnen anticiperen op de complexe risico's waarmee hun bedrijven worden geconfronteerd. Dit onderstreept een verschuiving in denken die ik al langer zie: waar we jarenlang leefden in een tijd van planbaarheid en stabiliteit, moeten we nu opnieuw leren omgaan met risico's en onzekerheden. In managementtermen: we moeten de omslag maken van *just in time* naar *just in case* – veiligheden inbouwen om verstoringen te kunnen opvangen. Dit is

een vaardigheid die we grotendeels verlerd zijn. De stabiele, comfortabele periode waarin wij zijn opgegroeid, heeft ons onoplettend gemaakt en laten wennen aan het managen van welvaart in plaats van het navigeren door risico's.

Dit boek is een oproep om deze vaardigheid opnieuw te ontwikkelen. Weerbaarheid gaat niet alleen over bescherming tegen Rusland of tegen de gevolgen van klimaatverandering. Het gaat over omgaan met een breed scala aan dreigingen – van geopolitieke spanningen en cyberaanvallen tot demografische verschuivingen en de veiligheid van onze aanvoerlijnen, van grondstoffenschaarste tot de rol van onze krijgsmacht. We kunnen het ons niet langer veroorloven om passief te blijven. De wereld om ons heen vraagt om actie van iedereen, om voorbereiding en om het vermogen om veerkrachtig te reageren op wat er ook op ons pad komt.

In dit boek leg ik uit waarom weerbaarheid belangrijker is dan ooit, en hoe we die kunnen versterken. Ik deel mijn zorgen, maar ook mijn ervaringen en mijn geloof in de kracht van mensen. Dit boek biedt verhalen van individuen en gemeenschappen die, vaak onder grote druk, veerkrachtig blijven en zich aanpassen. Het laat zien hoe wij, als Nederlanders, ons kunnen voorbereiden op de

dreigingen van morgen door vandaag te handelen. Ik ben ervan overtuigd dat we samen de veiligheid en welvaart van ons land kunnen beschermen en doorgeven aan de volgende generaties.

Daarom schrijf ik dit boek – om de boodschap van het belang van weerbaarheid en voorbereiding te delen en daarmee bij te dragen aan een veilige toekomst voor ons allemaal. Want uiteindelijk is weerbaarheid niet alleen een kwestie van nationale veiligheid, maar ook van persoonlijk en collectief belang. De verantwoordelijkheid voor onze toekomst ligt bij ons allemaal.

Tom Middendorp

PROLOOG

DE NOODZAAK VAN WEERBAARHEID

In 2017, tijdens mijn laatste jaar als Commandant der Strijdkrachten, maakte ik een reis naar de Baltische staten: Estland, Letland en Litouwen. In deze landen, klein van formaat maar rijk aan geschiedenis, voelde ik constant de spanning in de lucht hangen. Het was alsof elke steen in de straten van Riga of Vilnius het gewicht van een dreiging droeg. De mensen die ik daar ontmoette, leefden met een voortdurende alertheid, een voorzichtigheid die voor een buitenstaander moeilijk te begrijpen was.

Ik herinner me vooral een ontmoeting met een jonge Litouwse officier. Terwijl we door de smalle, koude straten van Vilnius liepen, overhandigde hij me een dun boekje. ‘Dit heeft bijna elk huishouden in Litouwen,’ zei hij. De titel sprong direct in het